

§ 4**Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella tjänster samt sexuellt våld oberoende relationer (KS 2020/924). Svar på remiss från kommunstyrelsen**

Dnr 1.1/2212/2020

Beslut

Kulturnämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen och Stadsarkivet:

- 1) Kulturnämnden överlämna förvaltningarnas tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen
- 2) Ärendet justeras omedelbart

Handlingar i ärendet

Kulturförvaltningens och Stadsarkivets gemensamma tjänsteutlåtande i rubricerat ärende från 2020-11-13

Sammanfattning

Socialnämnden fick i uppdrag i budget för 2020 att revidera Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017-2020.

Det reviderade programmet gäller för perioden 2021-2025. Programmet utgår från den nyligen framtagna regionala strategin för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län som har tagits fram inom ramen för Operation kvinnofrid 2020. Utifrån detta har målgruppen utökats och omfattar nu våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation. Programmets syfte är att förebygga dessa olika typer av våld och att ge stöd och skydd när det likväl sker. Programmet följer den regionala strategins målstruktur och har sju mål med tillhörande aktiviteter och indikatorer.

Programmet ger en närmare beskrivning av de olika våldstyperna, om stadens förebyggande arbete, viktiga perspektiv att ha med sig i arbetet samt vikten av samverkan. Nytt i detta program är arbetsgivarperspektivet, det vill säga stadens ansvar att som arbetsgivare vid behov stötta medarbetare som utsätts för våld från närstående.

Kulturförvaltningen och stadsarkivet instämmer i programmets analys och förslag till mål. Förvaltningarna ser programmet som en bra utgångspunkt för att skapa en än mer välfungerande och långsiktig samverkan kring de frågor och områden som omfattas

av programmet, där alla aktörer bidrar utifrån sina respektive uppdrag och ansvarsområden. Förvaltningarna ser positivt på de två aktiviteter i programmet där kulturnämnden lyfts fram som en ansvarig nämnd. Dessa aktiviteter handlar om att:

- sprida lättillgänglig information på flera språk om stöd- och skyddsinsatser via de arenor och verksamheter där barn, unga, vuxna och äldre vistas.
- yrkesverksamma inom skola, fritid, socialtjänst, kultur och arbetsmarknad utbildar sig kring de typer av våld som omfattas av programmet.

Nämndens behandling av ärendet

Framlagda förslag till beslut

- 1) Ordförande Jonas Naddebo (C), Kristina Lutz m.fl. (M), Hanna Gerdes (L) och Micke Seid (MP) föreslår (se beslutet).
- 2) Vice ordförande Torun Boucher m.fl. (V) och Mirja Räihä m.fl. (S) föreslår att kulturnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut, och anför därutöver följande:

Vi vill att Stockholm ska vara en stad som är fri från våld och diskriminering och som lever upp till de mänskliga rättigheterna. Vi vill göra vårt yttersta för att skapa ett Stockholm för alla. Det är positivt att i förslaget till program har fler målgrupper lyfts upp. Vi ställer oss bakom att staden ska stärka sitt arbete mot prostitution, människohandel och sexuellt våld. Genom att se beröringspunkter mellan de olika typerna av våld kan stadens arbete utvecklas och positiva synergieffekter kan uppstå.

Förslaget till program saknar några aspekter/delar som vi anser behöver tillföras för att programmet ska kunna användas ute i stadens verksamheter och inte hamna i skymundan. Därför föreslår vi att ärendet kompletteras med följande perspektiv.

Programmet saknar en övergripande problembeskrivning i termer av våld, kön och makt. Utan en sådan riskerar visionen att inte kunna uppnås. I stort sett allt våld mot kvinnor utförs av män. Det handlar om maktutövning och förtryck. Kön- och maktperspektivet behöver genomsyra skrivningarna i programmet. Det är först med frihet från mäns våld som kvinnor har samma makt som män att forma samhället och sina egna liv. Det är antagligen inte avsiktligt

men konsekvensen blir att staden osynliggör ett grundläggande faktum.

Visionen behöver ett samlande begrepp: Stockholms stad är en stad fri från mäns våld mot kvinnor – ett våld som kommer till uttryck i våld i nära relationer, hedersrelaterat våld etc. Mäns våld mot kvinnor är den förenande länken för programmets fem olika typer av våld, som behöver ses som en integrerad helhet. Det står också i programmet att staden ”ska bidra till de nationella jämställdhetspolitiska målen” samt att det sjätte delmålet innebär att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det är viktigt att göra den kopplingen explicit, annars riskerar våld i nära relationer och hedersrelaterat våld att förbli ett ”dolt samhällsproblem” (s.32). Under rubriken ”våldets olika uttryck” behöver vidare tydliggörs att våldet även kan ha dödlig utgång.

Det är bra att stadens program följer samma struktur som den regionala strategin Operation Kvinnofrid. Målsättningarna i programmet är i stort samma mål som Operation Kvinnofrid har. Vilket vi inte har något att invända mot. Tvärtom, det är stärkande att olika nivåer i samhället och olika myndigheter arbetar för jämställdhet och utgår ifrån samma mål för att förebygga och bekämpa våldet. Det är därför problematiskt att man i utkastet till program har valt att ta bort eller byta ut viktiga begrepp utan någon förklaring. Till exempel har man valt att utesluta begreppet normkritisk i andra punkten under mål 1 trots att det lyfts i Operation Kvinnofrid. Det vedertagna begreppet normkritik har också bytts ut mot normmedvetenhet på sidan 28 när viktiga perspektiv lyfts. Begreppet normkritik används av akademi, myndigheter, Sveriges kommuner och regioner (SKR), civilsamhället och många flera. På jämställdhetsmyndighetens webbsida kan man läsa ”Normkritik handlar om att sätta fokus på makt. Det innebär bland annat att få syn på, och ifrågasätta, de normer som påverkar uppfattningar om vad som är ”normalt” och därmed oreflekterat uppfattas som önskvärt.” Normmedvetenhet fångar inte upp samma aspekter som normkritik och därför bör rätt begrepp användas.

Under mål 7 saknas en viktig punkt som återfinns i Operation Kvinnofrid. Punkten handlar om stadens verksamheter ska använda sig av evidens i val av arbetssätt och metoder. Vi anser att punkten ”*Staden kvalitetssäkrar sina metoder och arbetssätt med stöd av forskning.*” ska föras in under mål 7.

I utkastet till program berörs särskilt utsatta/sårbara grupper i förbifarten. Nämnden har vid flertal tillfälle mottagit rapporter från bland annat socialinspektörerna som visar att staden inte fullföljer sitt ansvar gentemot våldsutsatta som tillhör särskilt utsatta grupper. Under rubriken programmets målgrupper behöver de sårbara grupperna och faktorerna bakom lyftas in tydligare för att öka kunskap bland stadens personal och för att utveckla och ge rätt stöd till den som behöver det. Exempel på faktorer som gör att grupper är särskilt utsatta/sårbara är; att ha en eller funktionsnedsättningar, att vara äldre, att leva i missbruk, att vara homo- eller bisexuell, transperson eller queer och att ha utländsk bakgrund. Utöver att tydliggöra målgrupperna behöver programmet aktiviteter som redogör för vad staden avser att göra för att nå och utveckla stödet till särskilt utsatta grupper.

Vidare saknar vi bostadsfrågan i programmet trots att det är en oerhört central del i arbetet mot våld. Vi vet att många våldsutsatta stannar kvar i relationerna för att de saknar möjlighet att flytta till ett annat boende. Kvinnor kan i dag nekas förtur till bostad med hänvisning till att läget inte är aktuellt i tid då hennes expartner sitter i fängelse, vilket är ett tydligt exempel på hur dessa frågor behöver lyftas och synliggöras i programmet – för att kunna ge effekt i tex stadens arbete med kriterier för förtur. Bostadsbristen i Stockholm måste mötas med byggande av fler hyresrätter med överkomliga hyror för att underlätta för våldsutsatta att frigöra sig från destruktiva och våldsamma relationer. Staden behöver också få fram fler genomgångsbostäder till SHIS. Beklagligt nog har majoriteten bromsat de allmännyttiga bostadsbolagens byggande av hyresrätter, Stockholmshus och genomgångsbostäder. Att adressera bostadsfrågan genom att erbjuda de som utövar våld i nära relationer eller hedersrelaterat våld och förtryck tillfälligt boende är inte bara förkastligt utan också anmärkningsvärt. Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld är brott som inte ska premieras. Stadsdelsnämnderna ska inte erbjuda våldsutövare tillfälliga boenden. Aktiviteten måste omgående strykas. Staden behöver däremot fokusera på att utveckla insatser och arbetssätt som både kan fånga upp och få framförallt unga män att sluta bruka våld både mot en partner och att köpa sex.

Det bör tydliggöras hur staden kan samarbeta med civilsamhället för att uppnå målen i programmet. I detta sammanhang bör det avgörande arbetet som tex

kvinnojourerna utför lyftas fram. Det bör också beskrivas hur samarbetet kan utvecklas med föreningar som inte primärt arbetar med jämställdhet, men kan bidra till att nå målen. Det kan handla om vilka förväntningar staden har på sådana samarbetspartners, och tydlighet i vad föreningar kan göra för att stärka arbetet mot våld. Det är också ofta så att där behoven kan vara särskilt stora är tilliten till det offentliga lägre. I tex socioekonomiskt utsatta delar av staden behövs därför särskilda insatser för att stärka samarbetet i syfte att nå målen i programmet.

Fler av aktiviteterna som lyfts är alltför detaljerade vilket går stick i sträv med stadens andra program. Flertalet av aktiviteterna kan strykas till förmån för att låta nämnderna själva besluta vilka aktiviteter som är aktuella för deras verksamheter. På så sätt behöver nämnderna också tänka genom vad de behöver göra inom sina verksamhetsområden för att målen ska uppnås. Att politiken ska besluta om vilka kurser som ska spridas, vilka projekt som ska genomföras eller vilka utvärderingar som ska följas är en alltför detaljerad styrning.

Aktiviteterna och indikatorerna behöver gås genom och tydliggöras för att inte missförstånd ska ske. Till exempel står det under mål 5, under indikatorer *”Andel personer av dem som polisanmält våldet och har kontakt med RVC som fått stöd under rättsprocessen.(Stadsdelsnämnderna)”* Frågan som uppstår är om det är våldsutsatta som har polisanmält som ska få stöd under rättsprocessen eller kan det var våldsutövare som kan få stöd under rättsprocessen från stadsdelen. På samma sätt kan frågan ställas kring aktiviteterna där det endast står att Stödcentrum och Relationsvårdscentrum ska erbjuda stöd under rättsprocessen utan att klargöra till vem. Det är oerhört viktigt att det klargörs i programmet att stödet under rättsprocessen erbjuds till våldsutsatta och inte våldsutövare.

Fler aktiviteter riktade mot män och pojkar är önskvärda och bör läggas in då bara 1 av 52 aktiviteter har fokus på ”män, pojkar och maskulinitetsfrågor” (s.20).

I framtagandet av programmet har förvaltningen involverat flertal föreningar som arbetar med de här frågorna. Det är bra. Civilsamhällets kunskaper och insatser är ovärderliga i stödet till våldsutsatta och för arbetet att Stockholm ska vara en stad som är fri från våld. Därför hade det varit önskvärt att civilsamhället hade fått ett större utrymme i programmet. Till exempel har kvinnojourerna under lång

tid varit en kunskapsbank och pådrivande opinionsbildande för att få upp frågorna om mäns våld mot kvinnor på dagordningen. De gör också dagligen ett enormt viktigt arbete för att se till att skydda kvinnor och deras barn. Staden måste därför se till att kvinnojourerna får stabilare och mer långsiktig finansiering. Under förra mandatperioden införde vi möjligheten att skriva avtal med ideella kvinnojourer genom så kallat idéburet offentligt partnerskap (IOP). Genom att teckna flera IOP kan fler kvinnojourers framtid säkras.

I programmet saknas skrivningar som rör privata utförare inom välfärdsverksamheterna. Programmet behöver därför kompletteras så att de privata utförare som verkar inom exempelvis LSS-verksamhet, äldreomsorg och skola lyfts. Att inte involvera till exempel de fristående skolorna innebär att målsättningen om att det våldsförbyggande arbete kommer att halta eftersom en stor del av barn och unga inte nås.

Vi saknar även skrivningar om kränkningar, hot och brott som sker via nätet. Här hade programmet stärkts av att lyfta den problematiken men också vilka möjligheter som finns när staden kan nå fler genom internet.

Programmet bör också lägga till en sjätte typ av våld: pornografin. Det är ett växande och allvarligt problem som behöver få en mer framskjuten – och integrerad – plats i programmet. Nu nämns det endast i ett par aktivitetsinslag. Forskning visar att 90% av pornografin har våldsinslag. Pojkar och män formas till våldsverkare. Flickor och kvinnor ska vara tillgängliga för ”hårt sex”, vilket leder till att de mår dåligt och får sina underliv skadade. Det måste motverkas till varje pris.

Med utgångspunkt i Barnkonventionen bör staden fortsätta arbeta för att utveckla familjerätten samt sätta insatser för att barn inte ska behöva lämnas till umgänge med en våldsutövande förälder. Barnets bästa måste alltid stå i centrum.

Rätt kunskap kan vara avgörande för att den som är utsatt kan få den hjälp som hen har rätt till. Det är viktigt att medel avsätts för att implementera programmet men även för att verksamheterna ska kunna genomföra kompetenshöjande insatser.

Slutligen tror vi att programmet eventuellt kunde tjäna på att delas upp i två program. Där det ena programmet lyfter våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Medan det andra programmet fokuserar på prostitution, människohandel för sexuella ändamål och sexuellt våld oberoende relation. Som programmet är upplagt nu oroar vi oss för att delarna som rör det sist nämnda kan hamna i skymundan. Frågor som rör våld i nära relationer och människohandel är olika saker även om det är mäns våld mot kvinnor som är den gemensamma nämnaren.

Beslutsgång

Ordförande Jonas Naddebo (C) ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar enligt förslag från kulturförvaltningen.

Reservation

Vice ordförande Torun Boucher m.fl. (V) och Mirja Räihä m.fl. (S) reserverar sig mot beslutet med hänvisning till sitt förslag.

Ersättaryttrande

Ersättaren Madeleine Kaharascho Fridh (Fi) hade för avsikt att delta i sammanträdet men kunde på grund av problem med ljudöverföringen inte fullfölja sitt deltagande. Madeleine Kaharascho Fridh hade i detta ärende för avsikt att instämma i förslag till beslut från vice ordförande Torun Boucher m.fl. (V) och Mirja Räihä m.fl. (S).